

“Türkiye” Şiirinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Millî Kimlik ve Aidiyetin Söylemsel İnşası

Critical Discourse Analysis of the Poem “Türkiye”: Discursive Construction of National Identity and Belonging in the 5th Grade Turkish Coursebook

Sayfa | 609

Nurullah KARAOĞULLARI , Dr. Öğretim Görevlisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi,
nurullah.karaogullari@mku.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 14 Mayıs 2025
Kabul tarihi - Accepted: 13 Mart 2026
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2026

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17(1), 609-624.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17(1), 609-624.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Bu çalışma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Türkiye” adlı şiiri eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, ele alınan şiirin söylemsel yapıları üzerinden öğrencilere hangi değerlerin aktarıldığı ve nasıl bir kimlik inşasının desteklendiği çözümlenmiştir. Nitel araştırma bağlamında şekillenen ve Fairclough’un üç boyutlu eleştirel söylem analizine dayalı olarak gerçekleştirilen çözümlemede, şiirin güçlü bir ulusal aidiyet duygusu oluşturmayı hedeflediği ve dilsel öğeler aracılığıyla tarihsel, kültürel ve duygusal bağlar kurduğu belirlenmiştir. Vatan sevgisi, millî birlik, fedakârlık ve toplumsal dayanışma gibi temalar şiirde belirgin bir şekilde öne çıkmakta; bu da metnin değerler eğitimiyle olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, edebi metinlerin öğrencilerde kimlik bilinci oluşturmada ve kültürel değerleri pekiştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, ders kitaplarında yer alan şiirlerin pedagojik işlevselliği göz önünde bulundurularak seçilmesi gerektiği önerilmektedir. Ayrıca metin seçiminde yaş düzeyine uygunluk, çok yönlü anlam katmanları ve değer aktarımına katkı sağlama gibi ölçütlerin dikkate alınması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel söylem analizi, “Türkiye” şiiri, Ders kitapları, Türkçe eğitimi, Millî kimlik, Söylem çözümlemesi.

Abstract. This study aims to examine the poem titled “Türkiye”, included in the 5th grade Turkish textbook of the 2024-2025 academic year, using the critical discourse analysis method. Within the scope of the study, it was analyzed which values were conveyed to students and what kind of identity construction was supported through the discursive structures of the poem. In the analysis, which was shaped in the context of qualitative research and based on Fairclough's three-dimensional critical discourse analysis, it was determined that the poem aimed to create a strong sense of national belonging and established historical, cultural and emotional ties through linguistic elements. Themes such as patriotism, national unity, sacrifice and social solidarity are prominent in the poem; this reveals the relationship of the text with values education. The findings obtained show that literary texts are effective in creating identity awareness in students and reinforcing cultural values. In this context, it is suggested that the poems in the textbooks should be selected by considering their pedagogical functionality. In addition, it is important to take into account criteria such as age-appropriateness, multi-faceted layers of meaning, and contribution to the transfer of values when selecting texts.

Keywords: Critical discourse analysis, Poem "Türkiye", Textbooks, Turkish language education, National identity, Discourse analysis.

Extended Abstract

Introduction. Language textbooks play a crucial role in shaping students' linguistic development, cultural awareness, and emotional attachment to shared values. Among the various text types used in Turkish language instruction, poems are particularly important due to their aesthetic richness and capacity to convey values in a subtle and affective manner. The poem *Türkiye*, featured in the 5th-grade Turkish textbook published by the Ministry of National Education for the 2024–2025 academic year, provides an example of how literary texts can be used to reinforce national values and collective identity. This study aims to analyze the poem through the lens of Critical Discourse Analysis (CDA), with a specific focus on the textual strategies employed to construct meaning, evoke emotion, and promote cultural belonging.

Method. This study is grounded in qualitative research methodology, using Fairclough's three-dimensional model of Critical Discourse Analysis. The model consists of three interrelated levels: textual analysis, discursive practice, and social practice. The primary data for this study is the poem *Türkiye* as it appears in the official textbook. The analysis begins with an examination of the poem's linguistic features—lexical choices, grammar, metaphor, and narrative structure. This is followed by an exploration of its contextual significance within the textbook and broader educational objectives. Document analysis, a commonly used technique in qualitative educational research, was applied to interpret both the explicit content and the implicit messages conveyed through the poem.

Findings. Textually, the poem makes extensive use of nature imagery to symbolize the homeland. Elements such as "mountains," "rivers," and "clouds" are employed to represent permanence, beauty, and emotional depth. The poem is rich in metaphor and personification, attributing emotional qualities to geographic features and emphasizing a spiritual connection between the land and its people. The frequent use of first-person plural pronouns (we, our) encourages a collective sense of ownership and identity. Declarative and emotionally resonant statements contribute to a tone of pride, affection, and unity. Discursively, the poem is integrated into a unit titled *I Know My Emotions*, signaling its role in promoting national awareness. Its literary form supports the curriculum's emphasis on values education and emotional development. The style and thematic structure of the poem are consistent with long-standing traditions in Turkish educational literature, which aim to instill a deep appreciation for the homeland. The poetic structure, coupled with its emotional tone, facilitates internalization of values such as loyalty, love, and unity among students. From a social practice perspective, the inclusion of this poem reflects broader educational goals related to character education and cultural transmission. Through its imagery and structure, the poem supports values aligned with the curriculum, such as respect for national heritage, emotional attachment to one's homeland, and the importance of shared cultural symbols. Rather than addressing identity in complex or contested terms, the poem fosters a coherent and emotionally accessible understanding of belonging. The language used promotes unity and harmony, avoiding controversial or polarizing representations. This reflects a pedagogical intention to present national values in a way that is both engaging and affirming for young learners.

Discussion. The poem *Türkiye* functions as more than a literary text; it is a vehicle for values education within the national curriculum. Its use of vivid imagery and emotionally resonant language is well-

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17(1), 609-624.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17(1), 609-624.
Araştırma Makalesi / Research Paper

suited to the developmental level of 5th-grade students. The emotional tone is uplifting and affirmative, with a focus on natural beauty and shared identity. Rather than promoting a singular or rigid worldview, the poem offers a stylized depiction of cultural and emotional ties to the homeland. This approach serves to support the moral and affective goals of early language education, emphasizing harmony, unity, and cultural continuity. It is also worth noting that the poem does not contain overtly political or divisive discourse. Its emphasis is on fostering a sense of appreciation and pride through literary means. This aligns with a broader educational emphasis on nurturing values and emotional intelligence, especially through artistic and literary forms. The poem's effectiveness lies in its ability to connect affective expression with cultural meaning in a manner that is age-appropriate and pedagogically sound.

Conclusion and Recommendations. In conclusion, the poem Türkiye serves as an effective educational tool in reinforcing values such as national love, cultural appreciation, and collective identity. Through its literary structure, rich imagery, and emotionally charged language, the poem fosters a positive emotional bond between students and their cultural heritage. It aligns with curriculum goals and demonstrates how poetry can be used not only to teach language skills but also to contribute to character and values education. Future textbooks may continue to benefit from the inclusion of similar literary texts that balance emotional expression with cultural content. While the poem does not attempt to cover the full diversity of national experience, its cohesive and emotionally resonant narrative serves the pedagogical aim of fostering shared values. Teachers are encouraged to use such texts as foundations for classroom discussions that further explore themes of belonging, appreciation, and national memory. The analysis presented in this study contributes to a deeper understanding of the role of poetry in value transmission within the educational setting.

Giriş

Millî kimlik, vatandaşlık bilinci ve toplumsal aidiyet gibi temel kavramlar; bireyin sosyal dünyayla olan etkileşimi ve değer sistemini belirleyen önemli yapı taşlarıdır. Bu tür değerler, yalnızca bireyin kişisel gelişimiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda onun toplumsal bir varlık olarak konumlanmasına da katkı sağlar. Nitekim bireylerin bu tür değerleri küçük yaşlardan itibaren içselleştirmesi hem benlik algısının hem de kolektif hafızaya bağlılık duygusunun şekillenmesinde etkili olmaktadır (Tezcan, 1993). Çocukluk döneminde edinilen değerler, ilerleyen yaşlarda bireyin toplumsal rollerini benimseme biçiminde belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle, değer eğitiminin çocukluk evresinde başlaması, toplumsal bütünleşmenin ve ulusal kimlik inşasının sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir.

Eğitim sistemleri, bireyin değerlerle tanışmasını sistemli bir yapıya oturtan kurumsal zeminleri sağlar. Özellikle örgün eğitim kapsamında sunulan içerikler; çocukların zihinsel, duyuşsal ve sosyal gelişim süreçlerine yön veren temel kaynaklar arasında yer alır. Bu kapsamda kullanılan ders materyalleri, sadece bilgi aktarımı amacı taşımaz; aynı zamanda öğrencinin dünyayı algılama biçimini, olaylara bakış açısını ve kendini ifade etme yollarını da etkiler (Tezcan, 1993). Özellikle dil eğitimiyle ilişkili içerikler, çocukların kimlik geliştirme sürecini yönlendirme potansiyeline sahiptir. Dil; hem iletişimi sağlayan bir araçtır hem de değerlerin, kültürel kodların ve toplum içinde gelişen normların taşıyıcısıdır. Bu nedenle dil öğretiminde kullanılan her metin, aynı zamanda bir kültürel ve düşünsel yapının temsilcisidir.

Bu bağlamda, ders kitaplarında yer alan edebî metinler; çocukların sadece estetik bir zevk geliştirmesine değil, aynı zamanda etik ve toplumsal değerlerle tanışmasına da zemin hazırlar (Sever, 2003). Şiir türü ise bu metinler arasında özel bir konuma sahiptir. Şiir, yoğunlaştırılmış anlam yapısı ve simgesel diliyle çocuklara sözcüklerle hitap etmesinin yanında duygularla ve imgelerle de seslenir. Bu da şiiri, çocukların soyut kavramları daha derinlikli şekilde kavrayabileceği bir araç haline getirir. Edebi metinlerin, özellikle de şiirlerin çağrışıma açık doğası, çocukların hayal gücünü geliştirirken aynı zamanda empati kurma becerilerini de artırır. Dolayısıyla şiir, çocukların sadece dilsel değil; duygusal, kültürel ve ahlaki gelişimlerine de doğrudan katkı sunar.

Buna ek olarak şiirlerde kullanılan dilsel yapıların ve imgelerin çocuklar tarafından nasıl algılandığı; onların kimlik inşasına, geçmişle bağ kurmasına ve toplumsal değerlere yönelik farkındalık geliştirmesine katkıda bulunur. Her şiirsel ifade, yalnızca bireysel bir estetik deneyim değil aynı zamanda kültürel bir aktarımın da ürünüdür. Bu yönüyle şiirler, çocukların toplumsal belleğe katılım sürecinde köprü işlevi görür. Bu açıdan, şiirler yalnızca sanatsal bir tür olarak değerlendirilmemeli; aynı zamanda pedagojik bir araç olarak da ele alınmalıdır (Kemiksiz, 2016).

Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler, yukarıda belirtilen nedenlerle yalnızca edebî birer metin değil; aynı zamanda kültürel mirasın, tarihsel bilincin ve toplumsal değerlerin taşıyıcısıdır. Bu şiirler; çocuklara ait olma, dayanışma, mücadele, sevgi ve sorumluluk gibi temel değerleri edebi anlatım biçimiyle sunar. Aynı zamanda, millî tarih ve kültürel kodların gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili bir rol oynar (MEB, 2024). Bu bakımdan ders kitaplarında bulunan şiirlerin seçiminde; tematik yapının, dil özelliklerinin ve değer aktarımı potansiyelinin dikkate alınması gerekir (Kemiksiz, 2016). Şiirlerin

Karaoğulları, N. (2026). "Türkiye" şiirinin eleştirel söylem çözümlemesi: 5. sınıf Türkçe ders kitabında millî kimlik ve aidiyetin söylemsel inşası. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 609-624.

DOI. 10.51460/baebd.1699110

pedagojik uygunluğu, estetik değeri ve yaş grubu özellikleriyle uyumu; çocuğun kimliğini nasıl kurduğuna ve içinde yaşadığı toplumu nasıl anlamlandırdığına dair ipuçları sunar. Bu da şiirlerin yalnızca birer metin olarak değil; eğitim sahasında ve özellikle de kültürel aktarım bağlamında etkin araçlar olarak da değerlendirilmesini gerekli kılar.

Sayfa | 614 **Söylem analizi**

Söylem analizi, dilin yalnızca biçimsel ya da yapısal yönleriyle değil; aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ideolojik boyutlarıyla birlikte ele alınmasını gerektiren disiplinler arası bir yaklaşımdır. Bu çözümleme yöntemi, dili sabit ve nötr bir yapı olarak değil, toplumsal ilişkiler içinde sürekli yeniden şekillenen ve anlam üreten dinamik bir olgu olarak kabul eder (Schiffrin, 1994). Söylem, bireylerin içinde buldukları sosyal gerçekliği nasıl anlamlandırdıklarını, olaylara hangi perspektiften yaklaştıklarını ve anlam dünyalarını nasıl kurduklarını açığa çıkarmada güçlü bir araçtır. Bu bağlamda söylem analizi, dilin yalnızca iletişimsel değil aynı zamanda toplumsal düzeni yapılandırıcı bir işlevi olduğunu kabul eder.

Söylem kavramı, tarihsel süreç içerisinde birçok farklı bilim dalında çeşitli şekillerde tanımlanmış ve açıklanmıştır. Dilbilim, sosyoloji, antropoloji, psikoloji ve medya çalışmaları gibi alanlarda farklı teorik temellere dayansa da bu tanımların ortak noktası, söylemin toplumsal bir gerçekliği şekillendirdiği yönündeki kabuldür (Gee, 2011). Söylem, bireylerin belli bir sosyal yapının içinde edindikleri bilgi, değer ve normları nasıl ifade ettiklerini ve bu yapıyı nasıl yeniden ürettiklerini inceleme konusu yapar. Dolayısıyla söylem, sadece bireysel bir anlatım biçimi olmanın ötesinde toplumsal dokunun izlerini taşıyan bir temsil biçimi olarak da değerlendirilmelidir. Bu noktadan değerlendirildiğinde söylem analizi yapılırken yalnızca metnin kendisi değil; metni üreten bireyin konumu, üretim bağlamı, tarihsel zemin ve hedeflenen alıcı grubu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Söylem analizine yönelik yaklaşımlar da kendi içinde çeşitlilik gösterir. Her bir yaklaşım, söylemin ne olduğu ve nasıl çözümleneceği sorularına farklı yanıtlar verir. Örneğin, Tannen (1989) söylemi kişiler arası etkileşim bağlamında değerlendirerek tekrar, diyalog ve anlatı gibi öğeler aracılığıyla anlamın nasıl inşa edildiğini ele alır. Bu yaklaşımda söylem, bireyler arasında gelişen dinamik bir süreç olarak düşünülür ve bağlamdan bağımsız okunamaz. Potter ve Wetherell (1987) ise söylemi, bireyin sosyal gerçekliği nasıl yapılandırdığına ve bu yapılandırma sürecinde hangi dilsel stratejilere başvurduğuna odaklanır. Onlara göre söylem yalnızca bireysel düşünceleri değil; aynı zamanda bireyin toplumla kurduğu ilişkileri, içinde bulunduğu kültürel bağlamı ve sahip olduğu kimliği de yansıtır. Bu bağlamda söylem, toplumsal inşaların bir sonucu olarak değerlendirilmekte ve bireyin toplumsal pozisyonunu anlamlandırmada temel bir gösterge haline gelmektedir.

Bu teorik yaklaşımların ötesinde, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde gelişen daha eleştirel eğilimli söylem analizi yaklaşımları, dilin gücünü ve bu gücün toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimindeki rolünü sorgulayan bir çerçeve sunmuştur. Eleştirel söylem analizi (ESA) bu yönüyle dikkat çeker. ESA, söylemi yalnızca anlam üretimi üzerinden değil, aynı zamanda iktidar ilişkilerinin tesis edildiği ve sürdürülerek meşrulaştırıldığı bir alan olarak inceler (Fairclough, 2001; Van Dijk, 1993). Bu yaklaşımda dil, egemen söylemlerin inşasında araçsallaştırılan bir unsur olarak değerlendirilir (Wodak ve Meyer, 2009). Bu nedenle eleştirel söylem analizinde, metinlerin arkasında yatan ideolojik kodlar,

örtük anlamlar ve hegemonik anlatılar mercek altına alınır. Dilin, mevcut güç ilişkilerini nasıl yansıttığı ve yeniden ürettiği süreç sorgulanır.

Söylem analizinin eğitim ve edebiyat bağlamında önemi ise her geçen gün artmaktadır. Özellikle ilköğretim düzeyinde kullanılan ders kitapları, çocukların değer dünyasını şekillendiren temel araçlardır. Ders kitaplarında yer verilen edebi metinler, yalnız edebi türlerin öğretimi açısından değil; aynı zamanda değer aktarımı, kültürel kodların yerleştirilmesi ve kimlik inşası açısından da büyük önem taşır. Bu metinler aracılığıyla çocuklara belirli sosyal roller, toplumsal normlar ve ulusal değerler aktarılmakta; bireyden beklenen davranış kalıpları dolaylı biçimde sunulmaktadır. Dolayısıyla söylem analizi, bu tür metinlerde yer alan örtük mesajların, normatif dayatmaların ve ideolojik arka planların açığa çıkarılmasında etkili bir yöntem olarak öne çıkar (McGregor, 2003).

Özellikle şiir gibi yoğun anlam katmanları içeren metinlerde söylemsel yapıların analizi hem dil öğretimi hem de değerler eğitimi açısından çok katmanlı bir okuma süreci sunar. Şiir, dilin estetik olanaklarını kullanarak bireyi hem bireysel hem de toplumsal anlamda inşa eder. Bu nedenle, şiirlerin içerdiği semboller, metaforlar, tekrarlar ve tematik yapıların söylem analizine tabi tutulması; çocuklara nasıl bir dünya görüşü sunulduğunu anlamak açısından oldukça anlamlıdır. Böylece eğitimde kullanılan edebî metinlerin yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel işlevleri de görünür hale getirilmiş olur.

Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel Söylem Analizi (ESA), söylemin yalnızca anlam üretiminde kullanılan bir dilsel yapı olmadığını, aynı zamanda toplumsal iktidar ilişkilerinin kurulmasında ve sürdürülmesinde etkili bir araç olduğunu ileri süren eleştirel bir yaklaşımdır (Fairclough, 2001; Van Dijk, 1993). Bu yaklaşımda söylem, edilgin bir yansıtma süreci değil; toplumsal gerçekliğin aktif olarak üretildiği bir alandır. ESA, söylemi dilsel ifadelerin ötesinde; ideolojik, kültürel ve politik bağlamlarla iç içe geçmiş çok katmanlı bir yapı olarak ele alır.

Geleneksel söylem analizlerinden farklı olarak ESA, metinlerin yalnızca içsel yapısını değil; aynı zamanda bu metinlerin üretildiği tarihsel, sosyal ve kültürel koşulları da dikkate alır. Bu çerçevede dil, belirli sosyal pratiklerle örülü bir süreç içerisinde anlam kazanır ve güç ilişkilerinin yeniden üretiminde aktif bir rol oynar. ESA'ya göre, gündelik konuşmalardan medya içeriklerine, müfredat belgelerinden ders kitaplarına kadar her söylem, içinde üretildiği toplumsal yapının izlerini taşır ve bu yapıyı yeniden biçimlendirir. Dolayısıyla ESA, dil ile toplum arasındaki karmaşık ilişkiyi görünür kılmayı amaçlayan eleştirel bir bakış açısı sunar.

ESA'nın öncüllerinden olan Norman Fairclough, söylemin analizini üç temel düzeyde yapılandırmıştır: metin, söylemsel uygulama ve sosyo-kültürel pratik (Fairclough, 2003):

- Metin düzeyi, dilsel yapılar üzerinden anlam üretiminin çözümlendiği düzeydir. Bu aşamada, sözcük seçimleri, söylem türleri, deyimler, betimlemeler, metaforlar ve dilsel stratejiler incelenir.
- Söylemsel uygulama, metnin üretim ve tüketim süreçlerine odaklanır. Bir metnin nasıl üretildiği, hangi yollarla dolaşıma girdiği, kimler tarafından okunduğu ve nasıl yorumlandığı bu düzeyin konusudur.

- Sosyo-kültürel pratik, daha geniş toplumsal yapıları dikkate alarak söylemin hangi kültürel normlara, tarihsel koşullara ve ideolojik yapılara dayandığını analiz eder.

Van Dijk'in (1993) yaklaşımı ise ESA'ya bilişsel bir boyut kazandırarak bireylerin zihinsel şemaları ile söylem arasında ilişki kurar. Van Dijk'e göre bireyler, söylem aracılığıyla toplumsal normları ve grup kimliklerini öğrenir, içselleştirir ve yeniden üretir. Bu bakımdan ESA, bireyin zihinsel yapısıyla toplumsal yapı arasındaki etkileşimi inceleyen bir kavramsal çerçeve de sunar.

Eleştirel söylem analizinin temel hedeflerinden biri, söylem yoluyla sürdürülen hegemonik yapıları, ayrımcılık biçimlerini, normatif kalıpları ve düşünce boyutunda yer alan ve açıkça belirtilmeyen yönlendirmeleri açığa çıkarmaktır. Bu bağlamda ESA yalnızca bir analiz tekniği değil; aynı zamanda sosyal adalet, eşitlik, düşünsel boyutta tespitler ekseninde farkındalık üretmeyi amaçlayan eleştirel bir okuma biçimidir. Eğitim materyalleri, bu tür analizler için verimli bir alan sunar; çünkü ders kitapları ve müfredat metinleri hem açık hem de örtük biçimde belirli değerleri, kimlik modellerini ve vatandaşlık anlayışlarını öğrencilere sunar.

ESA'nın eğitim bağlamındaki işlevi, öğretim materyallerinin hem içerik düzeyinde hem de söylemsel düzeyde değerlendirilmesini sağlar. Bu tür analizler sayesinde metinlerin altında yatan ideolojik yönelimler, güç ilişkileri ve normatif kabuller açığa çıkarılabilir. Özellikle çocuklara yönelik yazınsal metinlerde, dilin biçimsel özellikleriyle birlikte, iletilen değerler sistemi de çözümlenmelidir. ESA bu noktada; eleştirel okuryazarlık becerilerinin gelişmesine, öğrencilerin sunulan bilgileri sorgulayıcı bir biçimde değerlendirmelerine katkı sağlar.

Eleştirel Söylem Analizi, dil-güç ve dil-düşünce arasındaki ilişkinin çözümlenmesinde çok katmanlı, kuramsal temellere dayanan ve toplumsal bağlamı dikkate alan önemli bir analiz aracıdır. Özellikle eğitim alanında kullanılan yazılı metinlerin kültürel ve düşünsel çağrışımlarını irdelemek için ESA, hem kuramsal hem de yöntemsel olarak etkili bir yaklaşım sunmaktadır.

Şiirlerin pedagojik uygunluğu, estetik değeri ve yaş grubu özellikleriyle uyumu; çocuğun kimliğini nasıl kurduğuna ve içinde yaşadığı toplumu nasıl anlamlandırdığına dair ipuçları sunar. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Akyurt vd. (2024) tarafından hazırlanan ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan "Türkiye" adlı şiiri eleştirel söylem analizi çerçevesinde inceleyerek, metinde inşa edilen ulusal kimlik, aidiyet ve kültürel değer söylemlerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu çalışma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan "Türkiye" başlıklı şiirin söylem analizine dayalı olarak yapılandırılmıştır. Araştırma, nitel araştırmalar doğrultusunda desenlenmiş olup, anlam derinliği sağlayan çözümlene yöntemlerine öncelik verilmiştir. Nitel araştırmalar, toplumsal olguları doğal bağlamları içinde anlamlandırmayı ve bu olguların katmanlı yapısını bütüncül bir yaklaşımla ele almayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17(1), 609-624.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17(1), 609-624.
Araştırma Makalesi / Research Paper

bağlamda, şiirin yalnızca yüzeysel özellikleri değil; onu kuşatan pedagojik, düşünsel ve söylemsel bağlam da göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırma sürecinde doküman incelemesi tekniğinden yararlanılarak veriler toplanmıştır. Doküman incelemesi, yazılı, görsel veya dijital materyallerin belirli bir amaç çerçevesinde sistematik biçimde analiz edilmesine olanak tanır. Bu yöntem, eğitim araştırmaları alanında özellikle müfredat, ders kitapları ve politik belgeler gibi yapılandırılmış içeriklerin değerlendirilmesinde yaygın biçimde kullanılmaktadır (Bowen, 2009). Doküman incelemesi, metnin içeriği kadar biçimi, dili, sunumu ve ilettiği örtük mesajların analizini de olanaklı kılar (Kıral, 2020). Bu sayede hem metnin sözel yapısı hem de toplumsal bağlamdaki işlevi hakkında daha derinlikli yorumlara ulaşmak mümkün olmaktadır.

Bu araştırmanın veri kaynağını Akyurt vd. (2024) tarafından hazırlanan *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*'nda yer alan ve Adil Turan tarafından kaleme alınan "Türkiye" adlı şiir oluşturmaktadır. Söz konusu şiirin belirlenmesinde, hem içerik açısından değer aktarımına elverişli oluşu hem de eleştirel söylem analizine uygun katmanlı bir yapıya sahip olması etkili olmuştur. Seçilen metin gerek tematik yoğunluğu gerekse dilsel özellikleriyle millî kimlik, aidiyet ve vatandaşlık bilinci gibi temel kavramların şiirsel biçimde temsilini sunmaktadır. Bu da onu eleştirel çözümleme için işlevsel bir örnek haline getirmiştir.

Veri analizi

Veri analizinde, söylem çözümlemelerine özgü nitel bir yaklaşım olan eleştirel söylem çözümlemesi (ESA) temel alınmıştır. ESA, dilin toplumsal yapı ve ilişkilerle nasıl bütünleştiğini, metinlerin bu yapıların yeniden üretiminde nasıl işlev gördüğünü ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir (Fairclough, 2001). Bu yaklaşım, yalnızca dilsel öğelerin analizini değil; aynı zamanda söylemlerin içinde bulunduğu ve yöneldiği sosyal bağamların da değerlendirilmesini gerektirir. Bu çalışma kapsamında ESA'nın kurucularından Norman Fairclough'un geliştirdiği üç boyutlu çözümleme modeli temel alınmıştır (Fairclough, 2003).

Fairclough'un modelinde yer alan üç ana düzey bağlamında araştırma şu şekilde temellendirilmiştir:

- **Metin Düzeyi:** Şiirin sözcük seçimi, gramer yapısı, anlatım biçimi, tekrarlar, metaforlar ve kişileştirmeler gibi biçimsel öğeleri incelenmiş; bu öğelerin anlam üretimine nasıl katkı sunduğu değerlendirilmiştir.
- **Söylemsel Uygulama Düzeyi:** Metnin ders kitabı içinde hangi bağlamda yer aldığı, öğrenciye nasıl sunulduğu ve ne tür pedagojik işlevler taşıdığı analiz edilmiştir.
- **Sosyo-Kültürel Pratik Düzeyi:** Şiirin temsil ettiği değerler, kültürel kodlar ve ulusal kimlik anlatıları, toplumsal bağlamla ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

Bu üçlü yapı sayesinde, şiir yalnızca bir edebî ürün olarak ele alınmamış; aynı zamanda eğitsel, kültürel ve düşünsel bir taşıyıcı olarak çok katmanlı biçimde çözümlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, elde edilen verilerin anlamlı ve tutarlı bir biçimde yorumlanmasına bağlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada, veri kaynağı seçimi süreci ve çözümleme aşamaları, ilgili alanda uzmanlaşmış akademisyenlerin katkılarıyla desteklenmiştir. Türkçe eğitimi alanında yetkin iki öğretim üyesinin görüşü alınarak seçilen şiirin araştırma problemine uygunluğu konusunda uzman uzlaşısı sağlanmıştır. Böylece örneklem seçiminin içeriksel geçerliği desteklenmiştir.

Ayrıca veri çözümleme sürecinde araştırmacı tarafından yapılan yorumlar, belirli aralıklarla uzman görüşleriyle karşılaştırılmış ve gerektiğinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu sayede çalışmanın güvenilirliği artırılmış, yorumların öznel değerlendirmelerden arındırılması sağlanmıştır. Araştırma sürecinde şeffaflık ilkesi benimsenmiş; kullanılan yöntem, analiz adımları ve yorum stratejileri ayrıntılı biçimde raporlanarak bilimsel tutarlılık güçlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde Adil Turan'a ait "Türkiye" şiiri, Norman Fairclough'un Eleştirel Söylem Analizi (ESA) modeli doğrultusunda üç düzeyde incelenmiştir: metinsel yapı, söylemsel uygulama ve sosyo-kültürel pratik. Yapılan çözümlemeler sonucunda şiirde millî aidiyet, vatandaşlık kimliğinin söylemsel inşası, doğa temsilleri ve halkçı değerlerin ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Her bir düzey; şiirin estetik yapısının yanı sıra kültürel, toplumsal ve pedagojik yönlerini açığa çıkarmaya yönelik çok katmanlı bir okuma sunmaktadır.

Metinsel düzlem: Söylemsel biçimler ve deyimsele seçimler

Şiirin dilsel yapısı, okuyucuda duygusal bir aidiyet oluşturmayı hedefleyen çok sayıda söylem unsuru barındırmaktadır. "Âşık olmuşum taşına, toprağına" dizesiyle açılan şiir, ilk andan itibaren okuyucusunu duygusal bir bağıllık ilişkisi içerisine çekmektedir. Bu ifade yalnızca romantik bir bağıllığı değil; aynı zamanda millî bir sevdanın içselleştirilmesini ifade eder niteliktedir. Duyguların yoğunlaştırılması, "âşık olmuşum" kalıbının tekrar edilmesiyle ritmik bir söylem yapısı kurularak pekiştirilmiştir. Bu tekrarlar, aidiyet duygusunun içselleştirilmesini sağlayan bir vurgu işlevi görmektedir.

Şiir boyunca yer alan imgeler, Türkiye'nin doğal güzellikleriyle özdeşleştirilmiş bir yurt imgesi oluşturmaktadır. "gökte uçan kuş", "bahar", "kara kış", "koyun", "yayla", "nehirler", "ormanlar" gibi doğa temsilleri hem güçlü bir tabiat betimlemesi sunmuş hem de yurtla duygusal bağ kurmaya davet eden kültürel imgeler olarak kullanılmıştır. Bu imgeler üzerinden üretilen anlam, okuyucunun Türkiye'yi bir doğa mekânı olarak değil içinde yaşanan ve sevilmesi gereken bir değerler alanı olarak algılamasına olanak tanımaktadır.

Fiil seçimleri de söylemsel olarak oldukça işlevseldir. "Ekin biçtim", "Kaval çaldım", "Nöbet beklendi", "Dize geldi zeybeklerin" gibi ifadelerle bireyin üretim sürecine, kültürel pratiğe ve savunmaya katılımı vurgulanmıştır. Bu fiiller, vatandaşın yalnızca pasif bir izleyici değil tarihsel süreçte Karaoğulları, N. (2026). "Türkiye" şiirinin eleştirel söylem çözümlemesi: 5. sınıf Türkçe ders kitabında millî kimlik ve aidiyetin söylemsel inşası. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 17(1), 609-624.*

aktif bir özne olduğunu farklı açılardan ortaya koymaktadır. Vatandaşlık burada hem üretimle hem de kültürel ve askeri görevlerle tanımlanır.

Ayrıca şiirde kişileştirme sıkça kullanılarak Türkiye, duygusal bir varlığa dönüştürülmüştür. Ülkenin “gözleri”, “kolları” ve “kucağı” olması, coğrafi bir alanı insani bir özneye dönüştürür. Bu söylem aracılığıyla okuyucuya yalnızca bir ülke değil, “yakın” ve “koruyucu” bir kimlik sunulmakta; soyut bir mekân yerine bağ kurulabilir bir özne oluşturulmaktadır.

Bu bağlamda şiirin metin düzeyindeki yapısı, duygu yoğunluklu, imgelerle desteklenen, bireyi aktif özne olarak tanımlayan ve millî aidiyeti yücelten bir anlatım biçimi kurmaktadır. Bu madde ile ilgili sözü edilen özellikler Tablo 1’de somutlaştırılmıştır:

Tablo 1.
Metinsel düzlemde söylemsel biçimler ve deyimisel seçimler

Söylemsel biçimler ve deyimisel seçimler	Örnek sözcük ve ifadeler	Anlam katmanı
Doğa imgeleri ve betimlemeler	Gökte uçan kuş, bahar, kara kış	Türkiye’yi romantize eden doğa vurgusu
Fiillerle eylem ve aidiyet çağrısı	Ekin biçtim, Kaval çaldım	Üretici ve koruyucu vatandaş kimliği
Kişileştirme ve somutlaştırma	Türkiye’nin gözleri, kolları	Türkiye’yi özneleştiren duygu aktarımı
Tekrar ve vurgu	âşık olmuşum	Aidiyet duygusunun yoğunlaştırılması

Tablo 1, şiirin sözcük ve deyim düzeyinde inşa ettiği duygu alanını görselleştirerek millî bilinç ve bireysel kimlik arasındaki söylem bağlantılarını gözler önüne sermektedir. Şiir, biçimsel yapıları aracılığıyla sadece estetik bir değer taşımamakta aynı zamanda pedagojik bir araç olarak işlev görmektedir.

Söylemsel uygulama: Üretim ve yorum bağlamı

Şiirin pedagojik sunumu, söylemin biçimlenişini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda şiir, yalnızca bir edebî ürün değil; aynı zamanda örgün eğitimde değer aktarımı sağlayan bir araçtır. Şiirin “Duygularımı Tanıyorum” teması altında kültürel değerlerle sunulması onun bireysel farkındalık kadar kolektif bilinç kazandırmaya da hizmet ettiğini göstermektedir. Burada söylem hem bireyin duygusal gelişimini destekler hem de onu toplumsal bir kimliğe yönlendiren mesajlar içerir.

Milliyetçi ve halkçı temaların bir arada sunulması, şiirin yorum bağlamını genişletir. “Eli kalem, eli kazma, eli kürek tutan / Yüzü toprak kokan” gibi dizeler, yalnızca emeğin estetiğini yüceltmez; aynı zamanda sosyal statüler arası hiyerarşiyi törpüleyen kapsayıcı bir yurttaşlık tanımı yapar. Bu tanım, bireyi üretim ilişkileri içinde değerlendirerek, çalışmanın, emeğin ve katkının ortak değer olarak sunulmasını sağlar.

Şiirde ayrıca “zeybek”, “türkü”, “saz” gibi kültürel motifler yer almakta ve bu unsurlar söyleme folklorik bir derinlik kazandırmaktadır. Bu tür yerel imgeler, şiiri yalnızca bir duygu anlatımı olmaktan çıkarıp, tarihsel ve kültürel süreklilikle bağ kuran bir araç haline getirir. Bu yönüyle şiir, kültürel miras

aktarımında rol oynayan anlatılar arasına dâhil olur. Söylemsel uygulama kapsamında öne çıkan bu noktalar Tablo 2’de somutlaştırılmıştır:

Tablo 2.

Söylemsel uygulamada “Türkiye” şiirinin yorum ve üretim bağlamı

Söylemsel uygulama unsurları	Şiirdeki örnek kullanımlar ve durumlar	Anlam katmanı
Halkçı söylem ve emeğe vurgu	Eli kalem, eli kazma, eli kürek tutan	Sınıfsal ayırım gözetmeden kapsayıcılık
Kültürel kodlar ve motifler	Zeybek, türkü, saz	Anadolu folklorunun temsili
Eğitimsel ve millî amaçlar	Ders kitabında yer alma / “Duygularımı Tanıyorum” temasında sunulma	Millî bilinç kazandırma işlevi

Tablo 2, şiirin eğitsel ve kültürel söylem açısından nasıl bir bağlamda sunulduğunu göstermekte; metnin yorumlanmasını pedagojik çerçeveye yerleştirmektedir. Bu da şiirin, öğrencide yalnızca bilgi değil aynı zamanda aidiyet duygusu geliştirme hedefi taşıdığını açıkça ortaya koymaktadır.

Sosyo-kültürel pratik: Felsefi ve toplumsal bağlam

Şiirin sosyo-kültürel düzeydeki söylemi, bireyin milletle kurduğu tarihsel ve kültürel bağ üzerinden inşa edilir. “Sınırlarında omuz omuza yatan insanlarına...” dizesi, toplumsal fedakârlık hafızasını canlandırarak ulusal birlik anlayışını desteklemektedir. Bu söylem, yalnızca geçmişe dönük bir anımsama değil; aynı zamanda bugünün öğrencilerine yönelik bir sorumluluk aktarımıdır.

Şiirde sıkça karşılaşılan üretim eylemleri –“ekmek biçmek”, “kazma kürek tutmak”– sadece fiziksel emek anlatımı değil; bir değerler sisteminin temsilidir. Vatandaşlık burada pasif bir aidiyet değil emekle inşa edilen aktif bir kimlik olarak sunulmaktadır.

Ayrıca şiir, Türkiye’nin coğrafi ve kültürel çeşitliliğini bütünleştiren bir “biz” anlatısı oluşturur. Farklı toplumsal kesimlerin, yörelerin, tarihsel süreçlerin ortak bir duygu ve kimlik altında birleştirildiği bu anlatı, toplumsal bütünleşmeyi amaçlayan bir dilsel strateji olarak işlev görmektedir. Sosyo-kültürel pratik bağlamında elde edilen veriler Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3.

Sosyo-kültürel pratik unsurları ve anlam katmanları

Sosyo-kültürel pratik unsurları	Şiirdeki örnekler	Anlam katmanı
Ulusal birlik ve fedakârlık	Sınırlarında omuz omuza yatan insanlarına	Ortak tarih ve aidiyet bilinci
Üretken vatandaşlık	Ekmek - biçmek, kazma kürek tutmak	Emek ve üretimin değerini vurgulama
Ortak kimlik inşası	Türkiye’nin coğrafi ve kültürel unsurları	Kapsayıcı, bütünleşik biz anlatısı

Tablo 3’te belirtilen çözümlenme, şiirin yalnızca edebi bir ürün olmadığını aynı zamanda tarihsel ve ideolojik bir anlatı sunduğunu göstermektedir. Metin, kültürel hafıza ile bugünkü kimlik inşası arasında bir köprü kurmakta; genç kuşaklara yöneltilmiş değerler sistemini desteklemektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan Adil Turan’ın “Türkiye” adlı şiiri, Norman Fairclough’un (2003) üç boyutlu Eleştirel Söylem Analizi modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yapılan analiz, şiirin yalnızca estetik bir yapı sunmadığını; aynı zamanda kültürel, toplumsal ve zihinsel düzeyde işlevler üstlendiğini ortaya koymuştur. Metinsel düzeyde şiirin; ulusal birlik, vatan sevgisi ve kültürel değerler gibi temaları yoğun biçimde yansıttığı görülürken; söylemsel uygulama düzeyinde şiirin sunum biçiminin ve bağlamsal yerleşiminin bu temaların anlaşılmasını ve içselleştirilmesini kolaylaştırdığı saptanmıştır. Sosyo-kültürel pratik düzeyinde ise şiirin, öğrencilerde millî kimlik, vatandaşlık bilinci ve toplumsal aidiyet duygusu geliştirme işlevi taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgular, alan yazında benzer metinleri değerlendiren çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Örneğin, Kemiksiz (2016), ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin, millî kimlik ve tarih bilinci kazandırmayı hedefleyen temalarla yüklü olduğunu vurgulamıştır. Şiirlerin bu yönüyle sadece edebî bir tür olarak değil, aynı zamanda kültürel aktarım aracı olarak işlev gördüğü belirtilmiştir. Benzer biçimde, Şimşek (2021), söylem analizi temelinde yaptığı çalışmada ders kitaplarının, öğrencilerin zihninde geleneksel değerleri yeniden üretmeye yönelik düşünsel yapılandırmalara sahip olduğunu saptamıştır. Bu noktada, şiirlerin taşıdığı sembolik dilin çocuklara yönelik örtük mesajlar içermesi, onları salt estetik metinlerden çok daha fazlası haline getirmektedir.

Ancak şiirlerin işlevi yalnızca düşünsel değil; aynı zamanda edebî yönleriyle de değerlendirilmelidir. Bayat (2012), Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin birçoğunun estetik derinlikten yoksun olduğunu ve seçkide şiirsel bütünlükten çok, tema uygunluğunun önemsendiğini ifade etmiştir. Bu durum, şiirin bir edebî tür olarak tanıtılması ve anlaşılması sürecinde öğrencilere sınırlı bir bakış açısı sunmakta; şiirin çok katmanlı yapısının keşfini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, şiirlerin yalnızca değer aktarıcı değil, aynı zamanda edebî bir zevk inşa edici yönlerinin de ön plana çıkarılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen görüşlerine dayalı araştırmalar da bu değerlendirmeyi destekler niteliktedir. Doğan ve Sinan’ın (2018) yürüttüğü çalışmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğu, ders kitaplarındaki şiirleri anlamlı ve içerik olarak güçlü bulmakla birlikte; bazı öğretmenler metinlerin bütünlüğünün zaman zaman bozulduğunu, kısaltmaların şiirsel anlatımı zayıflattığını ifade etmiştir. Bu bulgular, ders kitaplarında yer alan şiirlerin yalnızca muhteva açısından değil, biçimsel bütünlük bakımından da dikkatle düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, “Türkiye” adlı şiirin ders kitabında yer alması; öğrencilerde kolektif bilinç oluşturma, toplumsal sorumluluk duygusu geliştirme ve tarihsel aidiyeti pekiştirme açısından anlamlı bir rol üstlenmektedir. Ancak bu işlevin edebî duyarlılıkla dengelenmemesi durumunda, öğrencilerin şiir türüne yönelik estetik bakış açısının yeterince

gelişemeyeceği riski mevcuttur. Şiirin, hem kültürel hem de sanatsal boyutlarıyla yapılandırılması, çok boyutlu öğrenme hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Şiir, analiz bağlamında değerlendirildiğinde yalnızca bireysel bir duygu aktarımı olmanın ötesinde kolektif bir kimlik inşa aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirin dili, yalın görünmesine karşın yoğun anlam katmanları içermektedir. Kullanılan metaforlar, fiiller ve imgeler aracılığıyla millî aidiyet, üretken yurttaşlık, halk dayanışması ve kültürel süreklilik gibi temalar etkili biçimde inşa edilmiştir. Bu yönüyle “Türkiye” adlı şiir, öğrencilere hem bireysel hem de toplumsal kimlik kazandırmayı hedefleyen bir metin olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma, şiirlerin hem dil öğretimi açısından hem de kültürel açıdan birer yapı olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ders kitaplarında yer verilen edebî metinlerin söylemsel çözümlenmesi, bu metinlerin toplumsal işlevlerini açığa çıkarmak açısından önemlidir. “Türkiye” adlı şiirin çok boyutlu çözümlenmesi, şiirin millî kimlik inşasında taşıdığı rolü görünür kılmıştır. Dilin bir değer taşıyıcısı olarak kullanımı, şiirde hem sözcük düzeyinde hem de tema düzeyinde net biçimde ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak şiirlerin eğitim bağlamındaki seçimi yalnızca tema uyumuyla sınırlı kalmamalı; söylem yükü, edebî estetik ve kültürel temsil boyutları da dikkate alınmalıdır. Böylece çocukların bilgi edinmeleri ile birlikte eleştirel düşünceleri, estetik duyarlılık geliştirmeleri ve çok katmanlı metinleri anlayabilmeleri sağlanabilir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, şiirlerin ders kitaplarında yer almasına, seçimine ve işlenişine ilişkin çeşitli öneriler geliştirilmiştir:

- Kültürel ve estetik denge gözetilmeli: Ders kitaplarında yer verilen şiirler, hem millî değer aktarımı hem de estetik duyarlılık kazandırma açısından dengeli biçimde seçilmelidir. Metinlerde yalnızca tema aktarımı değil şiirin dilsel zenginliği ve biçimsel bütünlüğü de göz önüne alınmalıdır.
- Öğrencilere çok katmanlı okuma becerisi kazandırılmalı: Türkçe öğretiminde şiirler yalnızca ezber ya da duygu aktarım aracı olmamalı. Eleştirel çözümlenme yapılabilecek metinler olarak da sunulmalıdır. Öğrenciler; şiirleri biçim, söylem ve anlam düzeyinde analiz edebilecek etkinliklerle desteklenmelidir.
- Uzman katkısıyla içerik üretimi sağlanmalı: Ders kitabı içeriklerinin hazırlanmasında edebiyat, eğitim bilimleri, çocuk gelişimi ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerden uzmanlarla iş birliği yapılmalıdır. Böylece şiirlerin pedagojik uygunluğu, yaş grubu farkındalığı ve söylemsel etkisi artırılabilir.
- Öğretmen eğitimi söylem çözümlenmesiyle güçlendirilmeli: Öğretmen yetiştirme programlarına eleştirel söylem çözümlenmesi, metin çözümlenme stratejileri ve örtük anlamların tespiti gibi konular entegre edilmelidir. Böylece öğretmenler metinlerin görünürün ötesindeki yapısını analiz edebilir hâle gelir.
- Araştırmalar karşılaştırmalı yapılmalı: Ders kitaplarındaki şiirler, farklı sınıf düzeyleri ve temalar arasında karşılaştırmalı olarak incelenmelidir. Bu durum, müfredatın bütüncül yapısının değerlendirilmesini ve şiir türüne ilişkin pedagojik stratejilerin geliştirilmesini kolaylaştıracaktır.
- Farklı temalara açık şiir seçkileri geliştirilmeli: Ders kitaplarında yer alan şiirler, toplumsal çeşitliliği temsil edecek biçimde genişletilmelidir. Farklı coğrafyalar, kimlikler ve yaşam deneyimlerine ait

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17(1), 609-624.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17(1), 609-624.
Araştırma Makalesi / Research Paper

temaların işlendiği şiirler, öğrencilerin empati kurma ve kültürel çoğulculuk bilinci geliştirme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17(1), 609-624.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17(1), 609-624.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Akyurt, G., Angın, L., Arslan, Ü., Cin, A., Dalioğlu, S., Dönmez, A., Ersal, P., Han, C., Hülür Taşın, N., İlhan, E., Kavas, M., Sayılır, S., Sayılır, T., ve Şener, F. (2024). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bayat, N. (2012). Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin şiirbilim açısından görünümü üstüne bir inceleme. *Turkish Studies*, 7(1), 325–344.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Doğan, F. D., ve Sinan, A. T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin metinselliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(4), 168–186.
- Fairclough, N. (2001). *Language and power* (2nd ed.). Longman.
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing discourse: Textual analysis for social research*. Routledge.
- Gee, J. P. (2011). *How to do discourse analysis: A toolkit*. Routledge.
- Kemiksiz, Ö. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında şiirin yeri. *Kesit Akademi Dergisi*, 4, 284–303.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170–189.
- McGregor, S. L. T. (2003). *Critical discourse analysis—A primer*. Kappa Omicron Nu Forum, 15(1).
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Potter, J., ve Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. Sage.
- Schiffrin, D. (1994). *Approaches to discourse*. Blackwell.
- Sever, S. (2003). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayınları.
- Tannen, D. (1989). *Talking voices: Repetition, dialogue, and imagery in conversational discourse*. Cambridge University Press.
- Tezcan, M. (1993). *Eğitim sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse and Society*, 4(2), 249–283.
- Wodak, R., and Meyer, M. (2009). *Methods for critical discourse analysis* (2nd ed.). Sage Publications.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Şimşek, R. (2021). Derlem tabanlı bir eleştirel söylem analizi: Türkçe ders kitaplarında erdemler teması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1123–1140. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.929323>